

BENDZSÓ - ALAPVETŐ HASZNÁLATI UTASÍTÁS

A bendzsó négy-, öt- vagy hathúros, pengetős hangszer. A hang - hasonlóan, mint a gitárnál - a húr/ok/ a nulladik bund és a húrláb közti megpendítésével jön létre.

Szerkezetileg a bendzsó két részre osztható - a nyakra és a testre.

A bendzsó nyaka általában juhar-, mahagóni- és diófából készül, de készülhet más fából is. Maga a nyak további három részre osztható. Ezek:

- a) a fej, ezen található a merevítő pálcza fedele, a nulladik bund és a húrokat rögzítő hangolókulcsok; a kulcsok gitár-típusúak, vagy hagyományosabb planetary design kialakításúak lehetnek.
- b) a középső rész, erre ragasztják rá a fogólapot, amely készülhet fából (ében, juhar, paliszander...) de kompozit anyagokból is; a fogólapon bundok és tájékoztató jelek találhatóak, s a nyakon ezen a részen halad át a merevítő pálcza. Öthúros bendzsónál tartalmaz egy hangolócsapot is, az ötödik húr rögzítéséhez.
- c) a nyak talpa, mely, a fogólap kényelmes eléréséhez, kivágással, a nyak és a test/korpusz összekapcsolásához pedig befűrt csavarokkal rendelkezik.

A bendzsó testét a korpusz, egy viszonylag bonyolult bőr-feszítő mechanizmus és olyan alkatrészek alkotják, amelyek nem mindig részei a bendzsónak, mint például a rezonátor vagy a tone ring.

- a) A test alapvető része a korpusz - egy kör alakú keret, melynek anyaga az esetek döntő többségében fa, de készülhet más anyagokból is (pl. a Deering Boston bendzsó acél korpuszú). A hang alapját a korpusz adja, s így nagyon sok múlik az anyagminőségen és a kivitelezésen, vagyis azon, hogy tömör fából vagy rétegelt lemezből (olcsóbb modellek esetén) készül-e.
- b) A tone ring egy felülről a korpuszra illesztett gyűrű, amelyre azután ráhúzzák a bőrt. A tone ring általában fémből (leggyakrabban acélból, sárgarézből vagy bronzból), ritkábban egzotikus fajtákból (pl. grenadilla) készül. Együtt hozza létre a hangszer hangját, és meghatározza annak minőségét és jellegét; A tone ringes bendzsó hangja tiszta és erős. Mindenekelőtt az olcsóbb hangszerek készülnek gyakran tone ring nélkül, s ezek hangja kevésbé kiemelkedő, de nem feltétlenül rossz vagy rosszabb, és egyes stílusokban (Clawhammer) gyakran ezeket részesítik előnyben.
- c) A rezonátor egy, a korpusz alsó szélét lezáró, boltozatos faburkolat. Teltebb és erősebb hang elérésére szolgál. A rezonátor nélküli, alul nyitott korpuszú bendzsót Open Backnek hívják.
- d) A bendzsó membránja jelenleg leggyakrabban mylarból készül, de még mindig találkozhat zenészekkel, akik bőrmembránokon játszanak. A membránt egy, nyomógyűrűből, feszítőkampókból és a korpuszhoz rögzített közgyűrűből álló feszítőrendszer erősíti a tone ringhez vagy a korpuszhoz. A gyűrű többnyire fémből (acél, sárgaréz) készül, és ugyanazt a szerepet tölti be, mint a doboknál az abroncs - optimálisan feszített állapotban tartja a membránt. A test területén elhelyezett horgok feszítik a gyűrűt. Másik végüket, átfűzve a közgyűrű furatain, anyákkal húzzuk meg.
- e) A fa húrláb a húrok hangját továbbítja a membránra, és helyzetével meghatározza a húr hangmagasságát is. A a húrokat, a húrlábon át a húrtartó rögzíti, amelynek feladata a húrok optimális feszítettségének fenntartása.

A bendzsókon jelenleg főleg fémhúrokat használnak. Némely zenész a nejlon- vagy a bélhúrokat részesíti előnyben, melegebb hangzás eléréséhez. A húrok száma a bendzsó típusától függően különbözik.

A bendzsó hangolása nem egységes, és nemcsak a bendzsó típusa, hanem a zenészek preferenciái szerint is különbözik, akik a hangolást saját stílusukhoz vagy a konkrét zeneszámhoz igazíthatják (főleg az öthúros modelleknél).

Amennyiben a bendzsó fémhúros, kieroősítése is lehetséges.

Típus szerinti felosztás:

- **Hathúros bendzsók**

A hathúros bendzsók hangolása megegyezik az akusztikus gitáréval. Ez is az oka, hogy gyakran láthatók gitárosok - például Taylor Swift, Keith Urban, Joe Satriani, Taj Mahal, John Fogerty és mások - kezében.

- **Öthúros bendzsók**

Az öthúros bendzsók leggyakrabban a country és a bluegrass stílushoz kötődnek, de olyan műfajokban is használják őket, mint a gospel, a jazz, a folk, a rock és mások. A nyak oldalán található ötödik hangolócsapról ismerhetők fel. A leggyakoribb hangolás a G D G H d, de gyakran használnak más/alternatív hangolásokat is. Az öthúros bendzsóknál 22 bund és 26 1/4 hüvelykes menzúra a standard, gyártanak azonban öthúros bendzsókat (Parlor) 19 bunddal és rövidebb (kb. 23 hüvelykes) menzúrával, valamint 32 7/64 hüvelykes menzúrájú, 25 bundos Long Neck modelleket is.

- **Négyhúros bendzsó**

A négyhúros bendzsók, az ír zenében vagy a tradicionális jazzben (dixieland) használatos tenorbendzsókra, és Plectrum modellekre oszthatók. Négyhúros bendzsón a leggyakrabban pengetővel játszanak. A tenorbendzsónak (19-Fret Tenor) 19 bundja van, és általában C G D A-ra hangolják, akár a brácsát vagy a mandolát. A 17-Fret Tenor („Irish Tenor”) 17 bundos, és G D A E hangolású, mint a mandolin vagy a hegedű, csak egy oktávval alacsonyabb. A plectrum bendzsó huszonzét bundos, és leggyakrabban C G B D-re hangolják.

Az egyéb típusok közül a népszerű, bendzsótestű és rövid, ukulelennyakú Banjo ukulelét (Banjolele), a mandolin-bendzsót (általában nyolchúros, dupla húrokkal) vagy a tizenkét húros modelleket kell megemlíteni, amelyeken ugyanúgy játszanak, mint a tizenkét húros gitáron.

Bendzsózás és az alapvető játéktípusok:

Bendzsózáshoz ujjtechnika (Clawhammer és Bluegrass stílus) és pengető (Dixieland Jazz Style) egyaránt használható. Ujjtechnikás játéknál a zenészek ujjcsákányokat használnak. Az ujjcsákányok alakja és anyaga különböző lehet - a hüvelykujj-csákány felépítése eltér a másik két ujjétól (mutató-/ középső ujj).

- A Clawhammer az öthúros bendzsózás hagyományos stílusa. Amint a keze lefelé mozog, a zenész, mutató-/középső ujjának körmével csap bele a húrokba, a kéz visszafelé mozgásakor pedig hüvelykujjával az ötödik húrt pendíti meg. Az ujjak nem fejtnek ki aktív mozgást, a kéz a játék során összeszorított marad (ezért a karom- claw-asszociáció).
- A bluegrass játéktípust, a múlt század közepén, Earl Scruggs mutatta be a nézőknek és a hallgatóknak. Három ujjal (hüvelykujj, gyűrűs és mutatóujj), ujjcsákányokkal játszzák.
- A Dixieland Jazz Style (flat-picking), négyhúros bendzsós (tenor és plectrum) játéktípus. A zenészek szokványos, hüvelykujjuk és mutatóujjuk között tartott gitárpengetővel játszanak.

A Bendzsó ápolása:

- Rendszeresen tisztítsa a bendzsót (hardver és fa/felület)! Használjon erre a célra speciális kozmetikumokat, ne pedig szokásos, kommersz tisztítószeret, amelyek károsíthatnák a bendzsó felületét!
- Tárolja a bendzsót stabil páratartalmú és hőmérsékletű környezetben - a páratartalom ingadozása esetén használjon kompenzálószeret!
- Rendszeresen cserélje a húrokat!
- Ne használjon olyan műanyag- és vinil-hevedereket, amelyek kölcsönhatásba léphetnek a bendzsó felületével! Ugyanígy legyen körültekintő az állványok kiválasztásánál is!
- Végezze el a membrán utánhúzását!
- Játék előtt mindig mosson kezet!

- Rendszeresen vágja a körmeit! Különösen a fogólapon mozgó kezén, a fogólapon ugyanis idővel csúnya karcolások maradhatnak.